

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa / Gubernia Warszawska / Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Zbiory Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego: Gabinet farmacyjny

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

muzeum uczelniane, szkolne [uczelnia, szkoły]

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Gabinet Farmacyjny (Farmakologiczny) był zbiorem o charakterze muzealnym tworzonym w ramach działalności dydaktycznej Wydziału Farmacyjnego (Farmaceutycznego) Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. W jego zbiorach znalazły się narzędzia i okazy związane z medycyną i produkcją farmaceutyków. Za twórcę Gabinetu uznać można Józefa Jana Celińskiego, aptekarza, farmakologa, współtwórcę Wydziału Akademicko-Lekarskiego w Warszawie. Po zamknięciu Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego Gabinet najprawdopodobniej uległ rozproszeniu, być może część trafiła do Szkoły Farmaceutycznej.

Daty działalności / zakres czasowy:

1809 – założenie pracowni chemicznej i farmaceutycznej przez Celińskiego wraz ze zbiorem farmaceutycznym
1815/1816 – założenie odrębnego gabinetu farmacyjnego (farmaceutycznego)
1826 – przeniesienie do nowego lokalu
1831 – zamknięcie Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego
1840 – założenie Szkoły Farmaceutycznej

Dostępność

Ograniczona, studenci, planowane udostępnienie

Typ relacji instytucji wobec pamięci

--

Rodzaj pamięci

społeczna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar cywilizacji: różne aspekty techniki
--

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	xxx	Królewski Uniwersytet Warszawski, Pałac Kazimierzowski, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, Królestwo Polskie 1809 – Gabinet Anatomiczny (sala wykładowa)
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	xxx	xxx
GODZINY OTWARCIA	xxx	
DYREKTORZY	xxx	xxx
ZARZĄDCA	xxx	Królewski Uniwersytet Warszawski
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	xxx	xxx

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

zbiór farmacyjny

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Gromadzenie jak największej liczby okazów związanych z farmacją, krajowych i zagranicznych, jako pomoc dydaktyczna przy nauczaniu studentów oraz jako materiał do badań naukowych.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

okazy farmakologiczne i zbiory medyczne

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Celiński Józef Jan (1779-1832) aptekarz, farmakolog, współtwórca Wydziału Akademicko-Lekarskiego w Warszawie, autor podręcznika do farmacji; wykładowca na Królewskim Uniwersytecie Warszawskim, twórca laboratorium chemicznego, farmaceutycznego, zarządzał zbiorami farmaceutycznymi.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Celiński Józef Jan (1779-1832) aptekarz, farmakolog, współtwórca Wydziału Akademicko-Lekarskiego w Warszawie, autor podręcznika do farmacji; wykładowca na Królewskim Uniwersytecie Warszawskim, twórca laboratorium chemicznego, farmaceutycznego, zarządzał zbiorami farmaceutycznymi.
Ruciński Wojciech (?-?) – 1818-1819 pomocnik Celińskiego i dozorca zbiorów farmaceutycznych
Szyszczyński Józef (ok. 1798-?) 1823-1828, etatowy preparator Gabinetu Farmaceutycznego, i dozorca zbiorów farmaceutycznych oraz materii medycznej
Starzyński Tymoteusz (?-?) 1828-1830, etatowy preparator Gabinetu Farmaceutycznego i dozorca zbiorów farmaceutycznych oraz materii medycznej

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

xxx

Szczegółowa historia instytucji

W 1809 na Uniwersytecie założona została z inicjatywy farmakologa i wykładowcy Józefa Celińskiego pracownia chemiczna i farmaceutyczna wraz ze zbiorem farmaceutycznym. Znajdowała się ona w sali wykładowej, w pomieszczeniu tym mieścił się również Gabinet Anatomiczny. Ze względu na brak właściwych warunków przechowywania preparaty ulegały szybkiej degradacji.

W 1815 i 1816 na potrzeby Wydziału Akademicko-Lekarskiego w Warszawie sprowadzono szafy oraz słoje z białego szkła. Miały one pomóc w uporządkowaniu i przechowywaniu materiałów farmaceutycznych. Gabinet podzielony został na trzy części: pracownię, zbiór przetworów farmaceutycznych oraz zbiór farmakologiczny. Od 1818 dozór nad zbiorami farmaceutycznymi powierzony został pomocnikom Celińskiego.

W 1826 gabinet został przeniesiony do nowego pomieszczenia, gdzie ustawiono szafy ze zgromadzonymi okazami i sprzętami. Znaczna część, ze względu na ich użytkowy charakter, ulegała stopniowemu zniszczeniu i sukcesywnej wymianie. Wyszukiwaniem i sprowadzaniem

okazów z zagranicy dla Wydziału Farmacji zajmował się, Ferdynand [?] Werner. Znaczą część wykonywali magistranci w ramach prac dyplomowych. Do najcenniejszych okazów należał preparat z bobra i zęb hipopotama. Przy zbiorze farmaceutycznym istniał jako osobny zbiór tzw. materii lekarskiej. Do 1832 roku w Gabinetie zgromadzono ok. 700 okazów i narzędzi służących do przygotowania preparatów farmaceutycznych.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1819 – 653 szt. preparatów i przedmiotów; 37 szt. wym., 6 szt. nowych

1821 – 724 szt. okazów; 33 szt. wym., 15 szt. nowych

1822 – 154 szt. narzędzi; 14 szt. wym., 10 szt. nowych

1823 – 5 szt. nowych, 1 szt. usunięta

1824 – 193 szt. narzędzi

1825 – 15 szt. nowych

1827 – 610 szt. narzędzi; 110 szt. wym.

1828 – 23 szt. nowych

1829 – 88 szt. nowych

1830 – 21 szt. nowych

1832 – 708 szt.; wartość: 7144 zł 23 gr

1819: preparaty w formalinie i suszone

1820: 35 szt. wzorów lekarskich, preparaty opracowywane przez uczniów

1821: 34 szt. okazów, preparaty opracowane przez uczniów

1822: instrumenty i naczynia do prac farmaceutycznych; ilość preparatów użytych przerosła ilość nabytków;

1823: 14 wzorów wyk. przez uczniów; zamówienia preparatów zagranicą

1824: odmiany i gatunki pokrewnych artykułów farmaceutycznych, w różnym etapie przygotowania (naturalny stan występowania, po dostosowaniu do potrzeb aptek), 200 szt. flaszek i szkła do przechowywania preparatów; wzory narzędzi miedzianych, żelaznych i drewnianych 12 szt., wzorcowe krystalizację soli 3 szt., moździerz szlifowany 1 szt.;

1825: preparaty roślinne 9 szt.; rośliny zasuszone 240 szt., zakupiono sprzęt i narzędzia farmaceutyczne

1826: preparaty w miejsce zepsutych 7 szt.; nowe preparaty 9 szt., przetwory farmaceutyczne w miejsce zepsutych 10 szt., nowe 16 szt.,

przed 1827: 25 szt. nowych preparatów; 135 szt. nowych artykułów, w tym do wymiany za zużyte: owoc muszkatowy (prof. Desfontaine z Paryża), wzory farmakologiczne i odmiany artykułów (Ferdynand Werner), nowe utensylia 344 szt.,

1828: preparaty analogiczne do istniejących 12 szt., preparaty nowe 11 szt., przetwory farmacyjne i roślinne 8 szt., kosz żelazny do węgla 1 szt., cylindry do prób analitycznych 3 szt.

1829: naczynia z przykrywkami 60 szt., durszlak 1 szt.

okazy: piece do wyk. preparatów; Alembik miedziany z hełmem cynowym, z dwoma chłodnikami miedzianymi, w których rury cynowe Alonge. Aparat Gaytona; trzy areometry; Balony i banie z białego szkła; Cal kubiczny mosiężny; cerony, ciężarki francuskie, cylindry do mierzenia gazów; Dzwony fajansowe i szklane, Flasze do aparatu Wulfa, do zbierania gazów; flaszki ołowiane, funt dawny mosiężny, Gąsiory, grapy; Hełmy ze szkła; Koszyki szklane, kołowrotki, kieliszki, kociołki

cynowe; Lampki, lejki szklane i porcelanowe, lewarki; Manica Hipokratesa, maska z gąbki, maszyna Reala cynowa, menzurki cynowe, miseczki serpentynowe na drutach, młotki, moździerz porcelanowe, serpentynowe, szklane, żelazne; maszyny do pigulek mosiężne i bukszpanowe; Narzędzia do obrzynania szkła; Nożyczki; Obcęgi; Parownica fajansowa, patelnia miedziana, żelazna, pilniki, podstawy czyli sześcionogi żelazne i ze szkła; Retorty porcelanowe, szklane, żelazne; sikawki szklane, stoje. Szaf 9 politurowanych z półkami, stoliczki, szalki, szpadki, szpryce cynowe, szufelki. Talerze, tuby zabezpieczające, tygle żelazne i ołowiane. Wachlarze do rozdymania ognia, wanienki z blachy białej i wanny miedziane.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Najdroższy okaz: „cały worek z tłuszczą Castorei mosch. 150 zł.» i Dens Hippopotami 36 zł.

Strategia pozyskiwania zbiorów

wykonywane przez studentów
zakupy: wzory lekarstw 8szt.;

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

brak danych

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

pozyskiwanie zbiorów przez Wenera

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

brak danych/ być może przeniesienie części okazów do Szkoły Farmaceutycznej

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1816: zakup szaf i szkieł do przechowywania okazów
1824: szafy do przechowywania zbiorów, 600 szt. stojów z białego szkła

Wystawy czasowe

xx

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

xx

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

xx

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

brak danych

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

brak danych

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

brak danych

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia lego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte dnia 8 Października 1819 Roku, s. 7-8
Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia lego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 2 Października 1820 Roku, s. 8
Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia lego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 6 Października 1821 Roku, s. 7
Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę lego Założenia przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte dnia 3 Października 1822 Roku, s. 6
Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 18 Września 1823 Roku, s. 6
Posiedzenie Publiczne Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 15 Września 1824 Roku, s. 29
Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 15 Września 1825 Roku, s. 8, 9
Posiedzenie Publiczne Królewskiego Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk, Odbyte Dnia 19 Września 1827 Roku, s. 9
Posiedzenie Publiczne Królewskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 17 Września 1828 Roku, s. 12
Posiedzenie Publiczne Królewskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 16 września 1829 Roku, s. 12
Uniwersytet Królewski Warszawski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1824, r. 1, s. 87-145 [119]
Uniwersytet Królewski Warszawski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1826/27, r. 2, s. 197-227 [223]
Królewski Uniwersytet Alexandrowski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1830, r. 3, s. 125-144 [141-142]

Bieliński Józef, 1906 a. Gabinety i muzea wydziału lekarskiego Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Zarys historyczny, Krytyka lekarska, nr 9, s. 168-171
Bieliński Józef, 1906 b. Gabinety i muzea wydziału lekarskiego Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Zarys historyczny, Krytyka lekarska, nr 10, s. 184-187
Bieliński Józef, 1912. *Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831)*. T. 1-3, Kraków-Warszawa: skł. gł. w Księgarni E. Wende i Ska (T. Hiż i A. Turkuł) ; [druk:] W. L. Anczyc i Spółka
Mycielski Maciej, 2016. *Uniwersytet Królewski 1816-1831*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 53-362
Andrzej Szwarz, 2016 a. *Warszawa bez uniwersytetu 1831-1857*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 363-414
Andrzej Szwarz, 2016 b. Akademia Medyko-Chirurgiczna i Szkoła Główna 1857-1869, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 415-556

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

brak danych

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

brak danych

Ciekawe cytaty

„W roku 1821 ogół wszelkich artykułów zbiór ten stanowiących 724 sztuk obeymował. Odtąd nie liczba nazwisk artykułów lecz ich odmiany i gatunki ciągle się pomnażają i spotrzebowane w czasie prelekcyy lub przez czas psujące się uzupełniają. W powyższéy liczbie artykułów mieszczą się 300 wzorów surowych i takich które z podobieństwa iedne za drugie branemi bywaią. Tu widzieć można materiały nie tylko w takim stanie iak się w Aptekach potrzebuią, ale nawet w pokryciach swoich iezli z nich które na sprzedaż wyluskuia, lub też w pierwotnym ich stanie. Reszta są same przetwory farmacyjne, w części przez kwalifikujących się farmaceutów robione. Między rzeczonymi przetworami ukystalizowane wyraźnie, przyjemny widok oku sprawuią. ” (Gabinet Anatomiczny 1824: 118)

„Wydział Lekarski niemogąc się doczekać nowego lokalu, którego potrzeba co rok bardziey stae się naglącą, starał się przynajmniey wewnątrzem urządzeniem dawnego, usunąć część niedogodności, na które iest codziennie wystawionym. Sala wielka na pierwszym pięttrze, dotąd w lecie tylko iako niemaiąca pieców używana, przedzielona została na dwie nierówne części i ztych iedna piecem opatrzona. Część większą urządzono na Audytorium wygodne do demonstracyy Anatomicznych i chirurgicznych, część zaś mnieyszą obrócono na umieszczenie zbioru Farmacyynego, który dostąd wraz z Instrumentami Chirurgicznymi iezlić się musiał niestososownie w Sali Preparatów Anatomicznych”, Posiedzenie Publiczne [...] Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 15 Września 1825: 8)

„Prof. Celiński zaznacza w jednym z raportów, że rok 1825 to epoka w dziejach farmacyi warszawskiej. Porządek, oszczędność, wzbogacenie gabinetu, urządzenie samodzielne pracowni, oddzielenie jej od innych zakładów; sprawiono nowe szafy, zaprowadzono nowe szkła,

wzbogacono zbiór farmakologiczny; liczne preparaty, przeważnie na egzamin magisterski przez uczniów przygotowywane - wszystko to bardzo dodatnio wpłynęło na całość. Celiński z dumą zaznacza, że: „obecnie Gabinet farmaceutyczny warszawski, nie prędko i nie łatwo ustąpi pierwszeństwa innym, zagranicznymi. Niechcielibyśmy zrywać illuzyi; a jednak rozpatrzywszy się w tej sprawie bliżej, wniknąwszy głębiej w stan majątkowy tego gabinetu - widzimy, że nie miał profesor być z czego dumnym, gdyż dzisiejsza, bardzo średnio urządzona apteka, daleko zasobniej jest zaopatrzona” (Bieliński 1906a: 169)

UWAGI:

należy uzupełnić o materiały archiwalne

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Aldona Tołysz

Data sporządzenia karty:

2018-10-30

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

xxx

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	

PRAWA	
-------	--